

ENVIRONMENTÁLNÍ BEZPEČNOST

NÁSTROJE A PRINCIPY ZAJIŠTĚNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ BEZPEČNOSTI

Ing. ALENA OULEHLOVÁ, Ph.D.

Univerzita obrany
Fakulta vojenského leadershipu
Katedra krizového řízení
Kounicova 65
662 10 Brno
telefon: 973 44 31 55
e-mail: alena.oulehlova@unob.cz

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Projekt: ***Vzdělávání pro bezpečnostní systém státu***

(reg. č.: CZ.1.01/2.2.00/15.0070)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

- Nástrojový mix
- Nástroje EB
- Principy EB

Nástrojový mix

Pro posouzení optimální skladby nástrojového mixu jsou používána kritéria:

- environmentální účinnost;
- ekonomická efektivnost;
- směr působení;
- stimulativnost;
- flexibilita;
- jednoduchý způsob aplikace;
- náklady na zavedení a správu;
- integrace s odvětvovými politikami;

- minimalizace nepříznivých distribučních efektů;
- politická přijatelnost;
- ekonomické dopady;
- nenarušování mezinárodního obchodu;
- soulad s mezinárodními dohodami;
- konvergence k nařízením a doporučením Evropské unie.

Nástroje environmentální bezpečnosti

- aplikací vhodných nástrojů dochází k minimalizaci dopadů a snižování zátěže prostředí;
- prosazují orgány státní správy;
- prostředky a metody, kterými stát dosahuje dosažení EB;
- dělení nástrojů:
 - a) administrativní;
 - b) ekonomické;
 - c) decentralizované (privátní);
 - d) monitorovací a informační;
 - e) institucionální;
 - f) vzdělávací;
 - g) strategické plánování;
 - h) věda a výzkum;
 - i) zapojení veřejnosti;
 - j) mezinárodní spolupráce.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Administrativní nástroje

- regulují činnost subjektů EB;
- založeny na donucovací pravomoci orgánů státní správy;
- podoba:
 - zákazy, omezení;
 - příkazy;
 - povolení;
 - souhlasy;
 - stanoviska;
 - vyjádření;
 - stanovení podmínek (limity, meze, standardy);
 - kategorizace objektů ochrany;
 - kontrola, dozor.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Přednosti:

- snadná a jednoduchá aplikovatelnost (vynutitelnost);
- snadná a jednoduchá kontrolovatelnost;
- efektivní, pokud je bezprostředně ohroženo lidské zdraví a prostředí
- koncepční charakter (dlouhodobé použití).

Nedostatky:

- uniformita
- neprovádí se komparace nákladů a výnosů;
- účinnost;
- efektivnost.

- Široký okruh právních předpisů, např.
 - Ústava České republiky;
 - Listiny základní práv a svobod;
 - Zákon č. 110/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o bezpečnosti České republiky;
 - Zákon č. 222/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o zajišťování obrany České republiky;
 - Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů;
 - Zákon č. 240/2000 Sb. ve znění pozdějších právních předpisů, o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon);
 - Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákon;

Přehled vyhlášených krizových stavů a podmínky vyhlášení

Zdroj: <http://krizport.firebrno.cz/dokumenty/vyhlasovani-krizovych-stavu>

krizový stav	zákon	kdo vyhláší	důvod	rozsah	doba trvání
Stav nebezpečí	Zákon 240/2000 Sb. (§3)	Hejtman (primátor hl. m. Prahy)	Jako bezodkladné opatření se vyhláší, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek IZS nebo subjektů kritické infrastruktury.	Celý kraj, část kraje	Nejdéle 30 dnů (prodloužení se souhlasem vlády)
Nouzový stav	Ústavní zákon 110/1998 Sb. (čl. 5 a 6)	Vláda (předseda vlády)	Při živelních pohromách, ekologických a průmyslových haváriích, nehodách nebo jiném nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní bezpečnost.	Celý stát, omezené území státu	Nejdéle 30 dnů
Stav ohrožení státu	Ústavní zákon 110/1998 Sb. (čl. 7)	Parlament na návrh vlády	Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy.	Celý stát	Není omezeno
Válečný stav	Ústavní zákon 1/1993 Sb. (čl. 43)	Parlament	Při napadení ČR nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení	Celý stát	Není omezeno

Ekonomické nástroje

- nepřímo ovlivňují chování ekonomických subjektů;
- funkce:
 - kompenzační funkce;
 - fiskální funkce;
 - stimulační funkce;
 - redistribuční funkce;
 - komparativní funkce.
- zásada znečišťovatel platí

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Klasifikace ekonomických nástrojů

- poplatky za znečišťování životního prostředí;
- poplatky za využívání přírodních zdrojů;
- uživatelské poplatky;
- daně;
- sankční platby;
- daňové úlevy;
- finanční podpory;

formy:

- dotace, subvence, granty;
- dary;
- návratné půjčky a úvěry;
- úlevy;
- depozitně refundační systémy;
- obchodovatelná emisní povolení;
- (environmentální) pojištění.

- Pro úhradu prvotních nákladů spojených s odstraňováním následků krizové situace je možné využít:
 - daňová opatření;
 - vydání státních dluhopisů;
 - mimorozpočtové zdroje;
 - pojištění;
 - sociální výpomoc občanům;
 - půjčky ze zahraničí;
 - Fond solidarity;
 - partnerství veřejného a soukromého sektoru (Public Private Partnership);
 - finanční dary od domácích fyzických a právnických osob;
 - finanční dary ze zahraničí a občanská solidarita.

Příklady fondů ke krytí škod způsobených katastrofami

Stát	Název	Charakteristika	Rizika krytí	Vznik
Francie	National disaster compensation scheme (CAT NAT)	Založený na soukromém pojištění a státem garantovaném veřejném zajištění	Přírodní nebezpečí	1982
Španělsko	Consortio de compensación de seguros	Státní podnik	Mimořádné události pokrývající zranění a škody na zdraví a majetku, kdy a) riziko není pokryto základní politikou, b) riziko je pokryto politikou, ale společnost nemůže dostát svým závazkům.	1954
Turecko	Turkish catastrophe insurance pool (TCIP)	Státní právnická osoba. Pojišťovny slouží jako distributoři TCIP politiky.	Zemětřesení	2000
Japonsko	Japanese earthquake reinsurance (JER)	Soukromý subjekt podporovaný vládou, není povinné	Zemětřesení	1966
Nový Zéland	Earthquake commission (EQC) Natural disaster fund	Zajišťují pojišťovny, vláda poskytuje záruky	Přírodní nebezpečí: zemětřesení, sesuvy půdy, sopečná erupce, hydrotermální činnost, tsunami, bouře, povodeň.	1994
Spojené státy americké	National flood insurance program (NFIP)	Federálně podporované pojištění, financováno federální vládou, není povinné	Povodně	1968
Kalifornie	California earthquake authority (CEA)	Pojišťovny musí každému vlastníkovu nemovitosti nabízet pojištění zemětřesení. Financován ze soukromých zdrojů, státní pojišťovací program.	Zemětřesení	1996
Florida	Florida hurricane catastrophe fund (FHCF)	Příspěvek je povinný pro pojišťovny.	Hurikány	1993

Ekonomické škody způsobené přírodními katastrofami v roce 2013 podle kontinentů

Škody [mld. \$]	Afrika	Amerika	Asie	Evropa	Austrálie	Celosvětové
Klimatologické katastrofy 2013 Průměr 2003 - 2012	0,06	2,64	0,00	0,00	1,19	3,89
	0,05	4,87	3,59	3,76	0,2	12,47
Geofyzikální katastrofy 2013 Průměr 2003 - 2012	0,00	0,00	9,03	0,00	0,05	9,08
	0,71	4,44	39,67	2,04	2,58	49,45
Hydrologické katastrofy 2013 Průměr 2003 - 2012	0,14	9,86	25,97	17,2	0,00	53,17
	0,4	4,2	18,45	3,56	1,31	27,93
Meteorologické katastrofy 2013 Průměr 2003 - 2012	0,03	21,83	23,45	5,09	2,02	52,42
	0,08	52,65	9,55	3,75	0,83	66,86
Celkem 2013 Průměr 2003 - 2012	0,23	34,33	58,45	22,2 9	3,26	118,57
	1,24	66,16	71,26	13,1 1	4,92	156,71

Decentralizované nástroje

- nad rámec právních požadavků;
- pružné a efektivní;
- eliminace státních intervencí;
- vychází ze soukromé iniciativy;
- dobrovolné dohody;
- podporují integrovanou bezpečnost organizace;
 - ČSN ISO 26000 Pokyny pro oblast společenské odpovědnosti,
 - řada ČSN ISO 31 000 Řízení rizik,
 - Bezpečný podnik,
 - řada ISO 14000 je zaměřená na management životního prostředí,
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1221/2009 o dobrovolné účasti organizací v systému Společenství pro environmentální řízení podniků a audit (EMAS),
 - dobrovolné dohody,
 - monitoring a targeting,
 - hodnocení možností čistší produkce,
 - ekodesign,
 - ČSN EN ISO 22000:2006 Management bezpečnosti potravin.

Monitorovací a informační nástroje

- úkol sbírat, měřit, sledovat a kontrolovat stav prostředí na určitém místě a čase;
- monitoring - celoplošný, regionální a účelový
- rychlost, kvalita a dostupnost informací v krizovém řízení jsou nutnou podmínkou pro úspěšné řešení krizové situace nebo mimořádné události;
- informační systémy EB – nejednotnost, nepropojenost, nekomplexnost;
- Systém integrované výstražné služby;
- sledování radiační situace - databáze MonRaS ;
- POVIS, Radiační monitorovací síť, Systém integrované výstražné služby (SIVS), EpiDat, Integrovaný registr znečišťování životního prostředí;

- Emergency Office System (EMOFF), KRIZKOM, Informační podpora hospodářských opatření pro krizové stavy, Informační systém ARGIS, Emergency Control Centre System Národní systém reakce na krize (ECC® NSRK);
- Meteoalarm;
- Portál Minerva (eMARS, SPIRS, ADAM) - nebezpečí závažných havárií chemických rizik;
- Výstražná informační síť kritické infrastruktury (CIWIN)
- GMES/COPERNICUS;
- EM-DAT;
- Global Human Settlement Layer (GHSL) – mapování lidských sídel;
- Global Disaster Alert and Coordination System (GDACS) - celosvětové propojenosti výsledků pozorování Země, hodnocení rizik a modelování, systém semaforu

- European Flood Awareness System (EFAS);
- The Global Flood Detection System (GFDS);
- Evropská observatoř pro sledování sucha;
- varovné systémy před tsunami (např. Japonsko, UNESCO-IOC);
- European Forest Fire Information System (EFFIS) → Global Wildfire Information System (GWIS)
- Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF);
- Sociální sítě → Europe Media Monitor (EMM).

Institucionální nástroje

- ministerstva (MŽP, MV);
- ústřední orgány státní správy;
- specializované správní úřady s celostátní působností;
- regionální a místní samosprávy;
- vědeckovýzkumné organizace;
- občanská sdružení, neziskové organizace;
- jednotlivci.

www.chmi.cz/

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací nástroj

- zvyšování povědomí veřejnosti, zaměstnanců ekonomických subjektů, veřejné správy, zastupitelů, poslanců, nestátních neziskových organizací, dětí a studentů;
- učení na bázi formální, neformální a informální;
- problematika ochrany člověka za mimořádných událostí;
- příprava občanů k obraně státu (POKOS);
- environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO);
- systém vzdělávání zaměstnanců veřejné správy působící v oblasti krizového řízení.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Nástroje strategického plánování

- proces systematického efektivního řízení organizací, který reaguje na hrozby a jejich dopady;
- výsledek - strategické dokumenty, plány, prognózy, koncepce a programy obsahující základní strategii zajištění bezpečnosti;
- Strategický dokument by měl splňovat následující kritéria:
 - dlouhodobost;
 - systematičnost;
 - selektivnost;
 - provázanost;
 - soustavnost;
 - otevřenost;
 - reálnost.

- Strategické a akční plány jsou programovými dokumenty obcí, měst, mikroregionů, krajů a státu.
- Strategii vnitřní bezpečnosti Evropské unie, Směrem k evropskému modelu bezpečnosti;
- Strategická koncepce NATO;
- Bezpečnostní strategie České republiky;
- Koncepti environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030;
- Státní politiky životního prostředí České republiky 2012-2020;
- Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky;
- Státní energetická koncepce České republiky;
- Surovinová politika v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů
- Místní Agenda 21, územní plánování a posuzování vlivů na ŽP.

Věda a výzkum

- participace na tvorbě právních norem;
 - odhalování problémů a snižování dopadů;
 - monitorování stavu a změn prostředí
 - zpracovávání znaleckých posudků;
 - vývoj nových technologií.
- projekty – BV ČR, Operační programy, TAČR, POV, GAČR,....
- Státní politika ŽP ČR - posílit finanční podporu a tematickou preferenci tvorby nástrojů a technologií k identifikaci, sledování, predikci, prevenci a zmírňování přírodních rizik a monitorování jejich dopadů;
- Instituce – např. Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v.v.i., Státní ústav radiační ochrany, v. v. i., Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany, v.v.i.,

www.ecu.edu

Zapojení veřejnosti

- mohou přispět k odhalování, řešení a zmírňování následků environmentálně-bezpečnostních problémů;
- na základě právních norem (např. zapojování do rozhodovacích procesů, vynucené zapojení při KS a MU);
- dobrovolné (dobrovolnická služba);
- jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí;

Mezinárodní spolupráce

- řešení globálních environmentálních problémů;
- prostředky:
 - mezinárodní smlouvy;
 - spolupráce s mezinárodními organizacemi;
 - bilaterální a přeshraniční spolupráce;
 - spolupráce a prosazování priorit v rámci EU;
 - zahraniční rozvojová spolupráce.

- Organizace spojených národů (OSN)
- Úřad pro koordinaci humanitární činnosti (OCHA)
- Centrum OSN pro regionální rozvoj (UNCRD)
- Rozvojový program OSN – pro předcházení krizím a obnovu (UNDP)
- Úřad OSN pro snižování rizika katastrof (UNISDR)
- Program OSN pro ochranu životního prostředí (UNEP)
- Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO)
- Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO)
- Populační fond OSN (UNFPA)
- Program OSN pro lidská sídla (UNHABITAT)
- Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky (UNHCR)
- Mezinárodní organizace práce (ILO)
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)
- Světová meteorologická organizace (WMO)

- Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu (ECHO)
 - Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)
 - Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC)
 - Evropská agentura pro chemické látky (ECHA)
 - Evropská obranná agentura (EDA)
 - Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA)
 - Zásobovací agentura pro EURATOM (ESA)
 - Evropský policejní úřad (EUROPOL)
-
- Severoatlantická aliance (NATO) - Euroatlantické středisko pro koordinaci reakce v případě katastrof (EADRCC)
 - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)
 - Iniciativa životní prostředí a bezpečnost (ENVSEC)

Principy environmentální bezpečnosti

- pravidlo chování;
- myšlenka, idea, na které je postavena politika EB;
- platí v obecné i odvětvové rovině;
- psaná x nepsaná podoba.

- princip nejvyšší hodnoty;
- princip udržitelného rozvoje;
- princip původce;
- princip obecné plošné zátěže;
- princip subsidiarity;
- princip integrálnosti (integrace);
- princip uživatele;
- princip prevence;
- princip kooperace;
- princip kritické zátěže;
- princip technologické dostupnosti;
- princip předběžné opatrnosti;
- princip substituce.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Dotazy?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ